

Lyttetrening etter CI

Opplæring av pedagoger som skal drive lyttetrening for brukere med hørselshjelpemidler

1) Bakgrunn for prosjektet

Audiopedagoger og logopedier over hele landet får i dag henvist voksne brukere som trenger lytteopplæring på grunn av store hørselstap, de har fått nye hørselshjelpemidler i form av høreapparat, eller fordi de har fått innoperert cochleaimplantat (CI).

Rehabilitering etter CI-operasjon er et prioritert område:

Meld. St. 4 Anmodnings- og utredningsvedtak i stortingsprosessen 2008–2009

Vedtak nr. 256, 16. mars 2009

«Stortinget ber Regjeringen sikre at CI-opererte får habilitering og rehabilitering umiddelbart etter operasjon.»

På landsbasis gjennomføres det pr år ca 100 cochleaimplantat operasjoner på personer over 18 år. Målgruppa er imidlertid noe større, da programmet også kan brukes inn mot pedagoger som jobber med eldre barn med CI, og ikke minst for tunghørte som trenger lyttetrening. Voksne hørselshemmede får i dag lite tilbud om lyttetrening. Med et slikt program vil pedagoger over hele landet bli bedre i stand til å tilby lyttetrening for denne gruppen.

I rapport om CI fra Sosial- og helsedirektoratet anbefales det at kapasiteten for CI-operasjoner bør økes til ca. 250 pr. år på landsbasis. For at man skal kunne få best mulig utbytte av CI vil det etter operasjonen være nødvendig med en lengre rehabiliteringsprosess.

En viktig del av denne rehabiliteringsprosessen vil være lyttetrening og for noen brukere tale og/eller stemmetrening. Det er logopedier/audiopedagoger i den enkelte kommune, som bør gi en slik oppfølging. I forhold til behovet er det i dag for få pedagoger i kommunene som har den spisskompetansen som er nødvendig, og det mangler også materiell til bruk i opptrening. Det er først i de senere år at fokus på rehabilitering etter CI er kommet med i audiopedagogutdanningen. Det er fremdeles lite omhandlet i logopedutdanningen. For pedagoger som har eldre utdanning er fagfeltet lite kjent.

Utviklingen av programmet "CI hva du hører" med midler fra Helse og Rehabilitering og i samarbeid med HLF, har vært et viktig bidrag til slik opptrening. (Programmet ferdigstilles i løpet av 2010). I tillegg har Møller kompetansesenter i samarbeid med Logopedisk senter i Trondheim tilpasset store deler av lyttetreningsprogrammet "Auditrain" (Plant 2001) til norsk. "Auditrain" er et meget stort og grunnleggende lyttetreningsprogram utviklet av Geoff Plant, som regnes som en internasjonal kapasitet på hørselsområdet generelt, men spesielt i forhold til lyttetrening etter CI-operasjon. Møller kompetansesenter har på denne måten bidratt til å sette audiopedagoger/logopedier i bedre stand til å hjelpe en stadig voksende brukerguppe.

Pedagogene i CI-teamet ved St.Olavs Hospital, representert ved Møller kompetansesenter og Logopedisk senter, Trondheim kommune, har direkte erfaring med et større antall brukere med svært ulik hørselshistorie og påfølgende lytteferdighet. Denne erfaringen bør være et godt grunnlag for en sterk faglig utforming av en veiledning i lyttetrening.

Utfordringen i dag ligger i vårt lands geografi. Brukerne kommer fra alle kanter av landet, og mange opplever å vende tilbake til en pedagog som har liten eller ingen erfaring eller kompetanse i forhold til behovet for lyttetrening.

Audiopedagogene/logopedene trenger derfor tilgang til informasjon omkring opplæringen på en enklere tilgjengelig måte enn å måtte reise land og strand rundt på kursing. Statped skal ha spisskompetanse på fagfeltet og gi rådgivning til pedagoger. På nåværende tidspunkt er ikke denne tjenesten enhetlig fra kompetansesenter til kompetansesenter. De geografiske forskjellene på dette området bør utjevnes, og et bidrag til dette vil være å lage en nettbasert undervisningressurs for pedagoger. En slik ressurs vil gi like muligheter uavhengig av geografi, den vil gi en dypere innsikt i detaljene rundt lyttetreningssopplegget og alltid være tilgjengelig for pedagogen.

2) Prosjektets målsetting

Målsettingen med prosjektet er å utvikle et nettbasert undervisningsopplegg hvor audiopedagoger/logopedene kan få informasjon og opplæring i forhold til hvilken opplæring brukere med høreapparat/cochleaimplantat trenger. Programmet vil ta utgangspunkt i opplæring i forhold til "Auditrain" og "CI hva du hører". Pedagogene vil da via nettet få informasjon om programmene, samt opplæring i å bruke dem. Det vil i tillegg legges vekt på videoopptak med reelle treningssituasjoner. På denne måten vil pedagogene kunne klikke seg inn på opptak og beskrivelser i forhold til konkrete oppgaver i "Auditrain" og "CI hva du hører". Det vil også være mulighet for beskrivelser rundt hva som gjør oppgaver vanskelige for den enkelte bruker, ut fra den enkeltes ståsted og hørselshistorie.

Programmet vil bli et interaktivt opplæringsprogram for audiopedagoger/logopedene.

3) Prosjektets målgruppe

Den endelige målgruppen er personer med hørselshemming som trenger lyttetrening. En ønsker å øke tilbudet til denne gruppen ved å gi relevante fagpersoner opplæring i hvordan drive lyttetrening.

4) Beskrivelse av gjennomføring

Prosjektet gjennomføres ved Møller kompetansesenter som har mye erfaring med å lage undervisningressurser på nettet (eks. www.erher.no).

RH Ressurs for hørselshemmede

RH Kontakt | Om RH | Nyheter/Materiell LK06 | Materiell L97 | Nettbutikk

klikk bilde klikk bilde

Nyheter/Materiell LK06 Materiell L97

over 950 videoklipp

- Barnehage
- Grunnskole
- Videregående skole
- Voksenopplæring
- Lærerutdanning
- Fellesressurser

Vi ønsker at denne nettressursen ikke skal være bare tekstbasert, men presentere stoffet i form av videoopptak av erfarne pedagoger som arbeider med brukere, intervjuer og ”miniforelesninger”. Et prosjekt vi har utviklet tidligere - ”På bølgelengde” (www.påbølgelengde.no) - kan være et eksempel på hvordan slike presentasjonsformer kan benyttes.

Prosjektet gjennomføres i samarbeid med flere erfarne logoped og audiopedagoger som bidrar med faglig innhold. Dette er personer som har jobbet i prosjektet ”CI hva du hører” og med tilrettelegging av ”Auditrain” og som har inngående kjennskap til fagområdet. Vi tenker å ta videoopptak av disse pedagogene når de jobber med brukere for å vise eksempler på arbeidsmåter. De får også fortelle om ”tips og triks” i miniforelesninger som filmes. I tillegg vil det bli tatt opptak av brukere som får uttale seg om sine erfaringer og om utbyttet av opplæringen.

Det skal opprettes en prosjektgruppe og en representativ referansegruppe med representanter fra ulike fagmiljø og med brukerrepresentanter. Referansegruppen skal bestå av konsulenter fra ulike kompetansesentra, dette for å sikre at alle former for lyttetrening er representert og for å gi et helhetlig bilde av den lyttetrening som gis på landsbasis. I tillegg får en da automatisk en kvalitetssikring av innholdet, samt at veiledere i hele Statpedsystemet får et eierforhold til programmet, og mulighet for å påvirke. Når det gjelder brukerrepresentanter ser en at det erfaringsmessig er veldig viktig for brukerne å få høre andre historier og fortellinger om hvordan de har opplevd lyttetrening, både utfordringer og gode opplevelser. Brukerne vil også i en referansegruppe komme med ideer i forhold til hvordan de ønsker å få lyttetrening.

Utviklingsavdelingen ved Møller kompetansesenter står for prosjektstyring, pedagogisk tilrettelegging og teknisk produksjon.

5) Prosjektets betydning

Prosjektet vil være et viktig bidrag til en bedre lyttetrening for hørselshemmede generelt og for CI opererte spesielt. Det finnes i dag materiell til opplæring, men det mangler god og allsidig informasjon for hvordan pedagogene skal bruke dette materialet på best mulig måte.

Lyttetrening er et smalt område som det i den senere tid har blitt mye mer fokus på og bruk for. Jo flere som opereres med CI, jo flere vil trenge et eksplisitt og spesielt opptreningsprogram. Det er etter opplæringsloven, den enkelte kommune som er ansvarlig for at brukerne får opptrening.

Erfaringsmessig ser vi i dag at de pedagoger som bor nært et kompetansesenter henter informasjon og opplæring her, men en ser også at mange pedagoger ikke har denne muligheten. Kommuner i distriktet har kanskje bare en bruker med CI som trenger opplæring, de kvier seg derfor for å bruke masse ressurser på opplæring av pedagog. På denne måten får CI-brukeren et dårligere tilbud enn om han hadde bodd i sentrale strøk.

Et interaktivt opplæringsprogram beregnet på pedagoger vil lettere kunne skape like forutsetninger for pedagogene til å gjøre en god jobb, og derav god lyttetrening for den enkelte bruker.

En vellykket rehabilitering vil ha stor betydning for den enkelte bruker i forhold til egen utdanning, jobb og sosial deltakelse.

All erfaring viser at opplæring og trening etter en CI-tilpasning er av vesentlig betydning for utbyttet brukeren har av apparatet. I tillegg viser erfaring at de som har fått opplæring jevnlig med pedagog har et tryggere forhold til sin hørsel, og i mange tilfeller en mye bedre utnyttelse av sitt hørselshjelpemiddel, enn de som ikke har fått opplæring. Brukerne trenger trening og støtte i etterkant av nye hjelpemidler, og det er derfor av stor samfunnsmessig betydning at man legger til rette for en effektiv og god opplæring, med trygge og kompetente pedagoger.

Den enkelte bruker vil ha ulike forventninger til nytten av CI, men alle vil ha en klar motivasjon for å utnytte hørselen gjennom CI på en best mulig måte. Man vil kunne ha nytte av CI i forhold til orienteringsevne og omgivelseslyd og i forhold til å høre tale og musikk. Det å tolke lyd krever imidlertid opplæring og trening sammen med fagfolk og egentrening. Det er svært ulik kompetanse blant logopedene og pedagoger på området lyttetrening for CI-brukere. Dette er et nytt fagfelt, og mange vil oppleve å få en slik bruker for første gang. Det er derfor viktig å kunne tilby gode muligheter for opplæring av og informasjon til logopedene og pedagogene. Prosjektet vil derfor kunne ha stor betydning for å få til et bedre og mer likeverdig tilbud til brukerne.

En CI-operasjon er en stor investering for samfunnet, og det er viktig at man får best mulig resultater av denne virksomheten. All erfaring viser at opplæring og trening etter en CI-tilpasning er av vesentlig betydning for utbyttet brukeren har av apparatet. Det er derfor av stor samfunnsmessig betydning at man legger til rette for en effektiv og god opplæring.

6) Framdriftsplan

Mars 2011:	Etablering av prosjektorganisasjon (prosjektgruppe, fagpersoner, nettverk)
April 2011:	Identifisering av sentrale problemområder, manusarbeid
Mai 2011:	Manusarbeid, planlegging av videoopptak
Juni 2011:	Manusarbeid, videoopptak
Juli 2011:	Ferie
August 2011:	Manusarbeid, videoopptak, design og funksjonalitet
September 2011:	Videoopptak, redigering, implementering
Oktober 2011:	Programmering
November 2011:	Testing, programmering, oppretting
Desember 2011:	Betaversjon ferdig
Januar 2012:	Testing og utprøving
Februar 2012:	Feilretting, slutføring, markedsføring

7) Budsjett

Planlegging	kr	20 000
Manus	kr	60 000
Design	kr	40 000
Illustrasjoner	kr	50 000
Programmering	kr	120 000
Lyd- og videoopptak	kr	180 000
Redigering	kr	30 000
Ferdigstilling	kr	20 000
Reklame	kr	10 000
Administrasjon	kr	30 000
Reiseutgifter	kr	50 000
Sum	kr	610 000
Egenandel Møller kompetansesenter	kr	(50 000)
Søknadssum	kr	560 000

Det er søkt om ettårig prosjekt, men prosjektet går over to kalenderår (fra mars 2011 til februar 2012).

8) Forutsetninger for å lykkes

Møller kompetansesenter har et landsdekkende ansvar for å utvikle materiell til hørselshemmede elever. I tillegg har vi utviklet videobøker for døve, tegnspråkmateriell til foreldre og lærere samt mange typer informasjonsmateriell til hørselshemmede og fagmiljøene. Utviklingsavdelingen ved Møller kompetansesenter har høy kompetanse og bra utstyr når det gjelder multimedieproduksjon og materiell til hørselshemmede.

Referanseprodukter kan man se på www.erher.no og på Nettbutikken på www.mamut.no/moller.

Vi har også meget god kontakt både til brukerne og fagfolk, slik at det skulle være alle muligheter til å få utviklet et kvalitetsmessig godt produkt med lang levetid og stor etterbruksverdi. Det skal også opprettes en referansegruppe med fagfolk fra ulike miljøer og med brukerrepresentanter.

9) Formidling

Alle produktene til Møller kompetansesenter blir presentert på Internettssidene våre på www.statped.no/moller. Der blir det lagt ut informasjon om nye produkter, og kundene våre kan klikke seg inn på vår nettbutikk der man kan bestille produktene (www.mamut.net/moller). Vi har også en produktkatalog som man kan få tilsendt i posten eller man kan laste den ned fra nettet. Man kommer til våre sider også via Skolenettet (både fra området for spesialpedagogikk og fra "Tegnspråksidene").

Vi deltar på konferanser og utstillinger med produktene våre.

Det er en utstrakt kursvirksomhet ved senteret både for brukere og for fagfolk. Kursdeltakerne får da se vår utstilling og vårt bibliotek og blir gjort kjent med våre produkter.

Utadrettet avdeling ved Møller kompetansesenter har også eksterne kurs for brukere og fagfolk. De informerer da om våre produkter.

Vi har også produktomtaler og annonserer i ulike tidsskrift.